

## บทคัดย่อ

ปัจจุบันกระแสความนิยมสะสมพันธุ์ไม้ป่าหายากเพื่อประดับบ้านเรือนประดับแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ แหล่งธุรกิจบริการที่พักเชิงธรรมชาติและอื่นๆมีมากขึ้น ทำให้พันธุ์ไม้ในเขตพื้นที่ หมู่ 3 บ้านบางเนาะ โดยเฉพาะกล้วยไม้ป่าพันธุ์หายาก เช่น รองเท้านารีเหลืองกระบี่ รองเท้านารีขาวพังงา ฯลฯ เป็นที่หมายตาของนักค้าและนักปลูกเลี้ยง ไม้ดอกไม้ประดับ เพราะมีราคาสูงเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างไม่จำกัด จึงมีกลุ่มคนจากภายนอกพื้นที่ลักลอบเข้ามาเก็บหาพันธุ์ไม้ดังกล่าวรวมทั้งพันธุ์ไม้ชนิดอื่นๆ ออกไปจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยที่ชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆเลย ส่งผลให้พันธุ์ไม้บางชนิดถูกทำลายจนเกือบสูญพันธุ์ ประกอบกับคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่

สถานการณ์พันธุ์ไม้ในพื้นที่ชุมชน หมู่ 3 บ้านบางเนาะที่กำลังประสบอยู่ คือ ค่อยๆลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องและมีหลายชนิดกำลังสูญหาย เช่น รองเท้านารีพันธุ์เหลืองกระบี่ รองเท้านารีขาวพังงา ปาล์มศรีสยาม เต่าร้างหนู ฯลฯ ไปจากชุมชนในที่สุดทำให้เยาวชนกลุ่มหนึ่งที่มีใจรักเป็นพื้นฐาน มีความสนใจ เห็นความสำคัญและตระหนักถึงอนาคตของพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับในท้องถิ่น จึงได้รวมกลุ่มเป็น “กลุ่มเยาวชนคนรักกล้วยไม้” ซึ่งเยาวชนกลุ่มนี้เกิดขึ้นมาจากโครงการ “ศึกษาทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ป่าทุ่งเลี้ยงสัตว์ด้านพระยาพิพิธ” เมื่อปี 2549 มีสมาชิกกลุ่มเริ่มแรกจำนวน 3-4 คน เริ่มเก็บสะสมพันธุ์ไม้ประดับ มาตั้งแต่ปี 2550 และในบางครั้งได้ส่งเข้าประกวดในงานต่างๆ เช่น งาน “กล้วยไม้พังงา” จัดโดยชมรมรองเท้านารีพังงา-อันดามัน ร่วมกับเทศบาลเมืองพังงาจัดขึ้นทุกปี และงานอื่นๆ ในจังหวัดพังงา-ภูเก็ต จนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ จากนั้นสมาชิกของกลุ่มได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ มีการจัดตั้งโรงเรียนเพาะเลี้ยงพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ โดยทางกลุ่มได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ และเก็บสะสมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น พัฒนาการเพาะเลี้ยงในบ้านของตนเอง ทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็ก ๆ เยาวชน รวมถึงชาวบ้านที่เล็งเห็นถึงคุณค่าประโยชน์

อย่างไรก็ตามแม้ว่าทางกลุ่มเยาวชนฯ จะได้ริเริ่มการพัฒนาการเพาะเลี้ยง แต่ก็ยังเป็นลักษณะที่ต่างคนต่างเรียนรู้จากประสบการณ์ของตน ขาดการนำประสบการณ์มาถอดเป็นบทเรียนและประมวลองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ขณะที่ยังมีไม้ดอกไม้ประดับอีกหลายชนิดที่กำลังสูญหายและขาดองค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ เช่น พืชกลุ่มกล้วยไม้ และการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อเพาะเลี้ยงยังจำกัดในกลุ่มเยาวชน โดยที่ชุมชนเข้ามาเป็นส่วนร่วมน้อย จากสภาพปัญหา และฐานทุนของชุมชนดังกล่าว ทางกลุ่มเยาวชนฯ จึงคิดที่จะนำกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น มาใช้ศึกษาองค์ความรู้ “การเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น” ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อการหาแนวทางแก้ปัญหาการลักลอบนำพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับออกจากชุมชนบ้านบางเนาะได้ จึงได้เกิดเป็นโครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเนาะ ต.นบปริงอ.เมือง จ.พังงา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ พัฒนาเป็นเศรษฐกิจของชุมชน สามารถขยายผลให้แก่สมาชิกอื่นๆ ในชุมชนได้

เพาะเลี้ยง พัฒนาเป็นอาชีพเสริม ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ หมู่ 3 บ้านบางแนะ เป็นหมู่บ้านกล้วยไม้ ที่เป็นแหล่งเรียนรู้  
ศึกษาดูงาน ของประชาชนทั่วไป และเชื่อมโยงสู่แนวทางการสร้างสำนึกการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นให้คงอยู่คู่  
ชุมชน และอนุรักษ์ป่าด้านพระยาพิพิธ และวนอุทยานสระนางมโนราห์ ต่อไปในอนาคต